

Dictamen de la Comissió Cívica del Patrimoni de les Terres de l'Ebre sobre el projecte d'implantació d'un dipòsit controlat de residus de classe II com a mesura de restauració d'una pedrera del municipi del Pinell de Brai (Terra Alta): afectacions patrimonials i alternatives de restauració.

Motivació del dictamen

En la reunió del dia 7 d'octubre de 2011, i a proposta d'un membre de la CCPTE, s'acorda la realització d'un dictamen per determinar les afectacions patrimonials que tindria el projecte per a la implantació d'un dipòsit controlat de residus de classe II com a mesura de restauració d'una pedrera del municipi del Pinell de Brai (Terra Alta).

Documentació consultada

Document	Autor	Encàrrec	Data
Pla territorial sectorial d'infraestructures de gestió de residus municipals 2005-2012 (PTSIGRM)	Agència Catalana de Residus. Departament de Medi Ambient i Habitatge. Generalitat de Catalunya		2006
Catàleg de paisatge de les Terres de l'Ebre	Observatori del paisatge de Catalunya. Departament de Política Territorial i Obres Públiques		Juliol 2010
Informe sobre la sol·licitud de descatalogació parcial i modificació de límits de la forests d'utilitat pública "Aquilàs", núm. 7 del catàleg de les d'utilitat pública de Tarragona, propietat de l'Ajuntament del Pinell de Brai (Terra Alta), presentada per Arcillas y Arena Refractarias Pandols SA i Suministros de Arcillas SA.	Àrea de Medi Natural dels Serveis Territorials a les Terres de l'Ebre del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural de la Generalitat de Catalunya		desembre 2010

Informe de Sostenibilitat Ambiental Preliminar (ISA) del Pla Especial Urbanístic <i>Dipòsit controlat classe II per a residus embalsats a Pinell de Brai (Terra Alta)</i>	Auma, consultores en medio ambiente y energía SL	UTE PINELL	desembre 2010
Aportacions al <i>Pla Especial del dipòsit controlat de residus de classe II al Pinell de Brai</i> , i Annex 1 <i>Criteris de l'Ajuntament del Pinell de Brai per a la restauració de l'argilera del barranc de la Vall</i>	La Vola	Ajuntament del Pinell de Brai	21 setembre 2011
Document de referència del <i>PEU dipòsit controlat de residus classe II</i> (Expedient OTAATE20110053)	Oficina de Medi Ambient de les Terres de l'Ebre del Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya		11 de novembre de 2011
Fitxa de diagnosi d'impactes, amenaces i mesures per a la conservació de l'espai d'interès geològic "El Cenozoic de l'estació de Pinell de Brai (Codi EIG: 314)	Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya		2004

El 18 de novembre de 2011 els autors del present dictamen es van reunir a l'Ajuntament del Pinell de Brai amb l'alcalde del municipi, Sr. Lluís Melich García, i el regidor Marc Martínez Aroca.

Constatacions i consideracions

El projecte d'implantació d'un dipòsit controlat de residus de classe II com a mesura de restauració d'una pedrera del municipi del Pinell de Brai (Terra Alta), és promogut per la UTE Pinell, formada per les empreses "RESTAURACIONES DEL BRAI, SL" i "PUIGFEL, SA".

L'objecte del projecte és la implantació d'un dipòsit controlat classe II (Decret 1/1997, de 7 de gener, sobre la disposició del rebuig dels residus en dipòsits controlats), per tal de restaurar per fases els terrenys modificats per l'activitat extractiva existent a la partida "Venta del riu" (al marge dret del riu Canaletes i a la vora de la carretera N-230b, entre el km. 14 i el km. 16), on actualment s'emplaça l'activitat extractiva d'argiles "Pansa" que exploten les empreses "Arcillas y Arenas Refractarias Pandols S.A" i "Suministros de Arcilla, SA".

El projecte contempla la deposició de residus inerts i no especials, i un contingut màxim d'un 15% de matèria orgànica, en bales embolcallades amb film, amb un volum de 2,5 m³ cadascun i amb un volum total de 10.500.000m³.

El projecte actualment es troba en fase de tramitació del corresponent Pla Especial Urbanístic (PEU). L'àmbit objecte del PEU preveu ocupar una superfície total de 431.429 m² i es situa al sud-oest.

Segons tota la informació consultada fem les següents constatacions i consideracions:

1. Pel que respecta a l'activitat extractiva actualment en explotació, aquesta té aprovat el corresponent Pla de restauració en què es determinen les **condicions de la restauració** que estableixen que els materials de rebliment únicament podran ser rebuig de l'activitat.

2. En relació al **model territorial i d'ocupació del sòl**, el Pla territorial parcial de les Terres de l'Ebre classifica l'àmbit del projecte d'abocador com a sòl no urbanitzable de protecció especial, atès el valor natural d'aquest àmbit i especialment per la funció en la connectivitat biològica entre els espais PEIN Aligars-Serra Fulletera i de les Serres de Pàndols-Cavalls.

Per altra banda, el *Pla territorial sectorial d'infraestructures de gestió de residus municipals (PTSIGRM)*, aprovat l'any 2006 pel Govern de la Generalitat de Catalunya, i que és l'instrument que preveu la implantació de noves infraestructures de servei públic per al tractament de residus municipals, determina la localització de les instal·lacions amb l'objectiu d'ajustar-se a les necessitats de la població i de les activitats de l'àmbit territorial en qüestió. Els criteris del PTSIGRM es basen en el principi de proximitat territorial i suficiència per tal d'evitar el desplaçament innecessari de residus, per això, divideix Catalunya en set grans zones que hauran de ser autosuficients en la seva gestió de residus l'any 2012. El PTSIGRM no preveu per a aquest període cap nova infraestructura d'eliminació en dipòsit controlat de residus municipals a les Terres de l'Ebre, ja que considera suficients les instal·lacions ja planificades i, en concret, el dipòsit de referència existent a Tivissa. El projecte d'abocador objecte d'aquest dictamen no justifica la seva localització atenent a la generació de residus del territori on preveu instal·lar-se, ni té en compte l'existència de l'abocador intercomarcal de Tivissa.

3. En referència a la possible **afectació de les aigües**, en tant que un dels elements que configuren el patrimoni natural de la zona, en primer lloc, tal i com s'expressa en les

aportacions realitzades des de l'Ajuntament del Pinell de Brai, cal que s'aclareixi si l'activitat extractiva es troba sobre domini públic hidràulic. A la vegada, tal i com s'indica al document del Departament de Territori i Sostenibilitat on es fa menció a la guia elaborada l'any 2002 per l'Agència Catalana de l'Aigua i que porta per títol "Criteris d'intervenció en espais fluvials", a les zones inundables no s'han d'instal·lar abocadors de cap tipus. A aquest fet s'hi ha d'afegir que l'existència d'un curs fluvial per sobre dels terrenys destinats a dipòsit controlat (barranc de la Vall) porta associat el risc que, en cas d'avinguda, els materials confinats en aquest dipòsit controlat facin cap al riu Canaletes, amb l'impacte ambiental que tal fet suposaria. Així mateix, tal i com també es fa menció des de l'Agència Catalana de l'Aigua, la restitució del terreny dedicat actualment a activitat extractiva mitjançant el seu reompliment amb residus no fa possible la recuperació de l'ecosistema original.

4. També es pot veure afectada la qualitat del **medi atmosfèric** degut al funcionament conjunt, durant un període de temps determinat, de les dues activitats (extractiva i dipòsit de residus). Aquest fet, no ha estat avaluat en detall en el projecte actual. L'alteració de la qualitat de l'aire pot ser deguda a la generació de sorolls (contaminació acústica) i a la incorporació a l'aire de partícules i gasos contaminants fruit tant dels processos de construcció i funcionament del dipòsit controlat com del transport dels residus amb vehicles fins l'emplaçament. Aquest darrer impacte es pot veure agreujat en el cas que els residus siguin transportats des de territoris allunyats, doncs el dipòsit controlat de residus situat al terme municipal de Tivissa acull, entre altres, els residus generats a la comarca de la Terra Alta, a la qual pertany el municipi del Pinell de Brai. Finalment, l'ISA preliminar tampoc valora la modificació de la qualitat odorífera de la zona i les conseqüències derivades de les males olors que es poden generar en un dipòsit de residus.
5. El projecte d'abocador no avalua amb suficient detall les afectacions que pot comportar als diferents elements del **patrimoni natural** de manera individual, ni a tots ells en conjunt (afectació a la biodiversitat), més quan el projecte afecta parcialment l'espai PEIN "Serres de Pàndols-Cavalls" i l'espai de la Xarxa Natura 2000 "Sistema prelitoral meridional" i no està

determinat el seu efecte sobre la connectivitat d'aquests espais. També hauria de tenir en compte l'afectació directa sobre la fauna, bàsicament l'àliga cua barrada (zona de campeig) i poblacions de barb existents a les gorgues del riu Canaletes, tal i com es fa esment en el *Document de referència* elaborat pel Departament de Territori i Sostenibilitat i en el document *Aportacions al Pla Especial* de l'Ajuntament del Pinell de Brai.

6. En relació al **patrimoni històric**, tot i que l'antic conjunt industrial de la Teuleria, documentat des del 1860, no està inclòs en l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat considerem que el projecte d'abocador hauria de tenir en compte l'afectació directa o indirecta sobre aquest antic conjunt industrial situat a menys de 200 metres de l'àmbit del projecte. Igualment, per al cas del conjunt de la Bòbila, situat a menys de 500 metres en direcció nord. El projecte tampoc té en compte l'afectació directa o indirecta que tindria sobre un conjunt amb un potencial interès històric i etnològic que es troba en un radi inferior als 1000 metres. Aquest conjunt, estructurat al voltant del riu Canaletes, està format pels Estrets i la Peixera que, a banda d'oferir un paratge per gaudir de la natura i del bany, hi surt la sèquia d'aigua que abastia el molí fariner del poble del Pinell de Brai, de l'època medieval. Dins el conjunt també hi ha la Venta del Riu, antiga propietat municipal desamortitzada l'any 1856, amb un forn morú per coure teules i tovots. També hi ha l'antiga estació del ferrocarril del Pinell de Brai, i el traçat ferroviari ara reconvertit en Via Verda. A l'entorn també s'hi localitzen el conjunt de masos de Pasqual, de Garbí i de Pataca, amb els seus horts, i que fins als anys setanta van estar habitats.
7. En relació als **béns de domini públic**, l'àmbit del projecte afecta parcialment terrenys de domini públic de la Generalitat de Catalunya pertanyents a la Forest d'Utilitat Pública del CUP núm.7 "Aguilàs", propietat de l'Ajuntament del Pinell de Brai. El desembre de 2010 l'Àrea de Medi Natural dels Serveis Territorials a les Terres de l'Ebre del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural de la Generalitat de Catalunya, va emetre un informe desfavorable considerant que era incompatible l'activitat extractiva amb

la persistència dels valors naturals de la forest. L'actual projecte no especifica si aquest àmbit de domini públic és veurà afectat o no.

8. En relació al **paisatge**, el Catàleg de paisatge de les Terres de l'Ebre, segons el criteri 4.10 i l'acció 4.1, proposa incloure al Parc Natural dels Ports els espais d'interès natural de les Serres de Pàndols-Cavalls i Aligars-serra Fulletera, així com els espais de connexió entre tots ells. L'àmbit del projecte d'abocador es troba ubicat dins els terrenys contemplats en aquesta proposta d'ampliació del Parc Natural dels Ports, i d'acord amb el criteri 4.5., cal evitar-ne l'ocupació del sòl mitjançant infraestructures que puguin alterar-ne la seva funció connectora. D'altra banda, el projecte d'abocador no incorpora ni valora altres alternatives d'ubicació i tipologia de dipòsit, i per tant, no analitza l'efecte de la instal·lació sobre el paisatge en les diverses alternatives que s'haurien de plantejar.

Per altra banda, el projecte d'abocador conflueix amb l'àmbit de la via verda de la Terra Alta i de l'antiga estació del Pinell de Brai. L'actual projecte no contempla l'impacte paisatgístic que pot comportar la seva instal·lació sobre aquest potencial turístic.

9. L'actual projecte d'abocador es pretén ubicar, en la totalitat de la meitat est del projecte, sobre la Geozona 314 – El Cenozoic de l'estació del Pinell de Brai, inclosa dins l'**Inventari d'Espais Interès Geològic** de la Generalitat de Catalunya. El projecte no ha analitzat en detall l'afectació que la restitució de l'activitat extractiva mitjançant un dipòsit de residus pot tenir en un espai d'interès geològic com aquest, un espai considerat de gran importància tant pel seu interès estratigràfic com per ser un recurs didàctic i turístic. S'ha de considerar que, segons la *Fitxa de diagnosi d'impactes, amenaces i mesures per a la conservació de l'espai d'interès geològic "El Cenozoic de l'estació de Pinell de Brai (Codi EIG: 314)*, es recomana no autoritzar noves explotacions extractives, ni ampliacions de les existents.

10. En relació a la **mobilitat i els accessos**, l'actual projecte d'abocador no ha contemplat de manera detallada l'impacte de la mobilitat generada (el projecte preveu un moviment diari

total de 120 trajectes de camions de gran tonatge), ni relació al nivell d'emissions ni en relació a l'impacte que pot tenir sobre l'entorn.

11. Les **alternatives** de restauració de l'explotació extractiva que planteja l'Ajuntament del Pinell de Brai estan basades en uns criteris de desenvolupament socioeconòmic i territorial ampli, que permetin posar en valor el paisatge, els valors naturals, el patrimoni històric i cultural i la potenciació de l'agroindústria. En aquest sentit, des de l'Ajuntament del Pinell de Brai es planteja una restauració que empri per al seu rebliment, allà on fos necessari per a recuperar-ne la topografia, materials inerts i prèviament seleccionats, utilitzant preferentment terres procedents d'excedents d'excavació o residus petris procedents de voladures, altres activitats extractives o obres de construcció i demolició.

Aquestes alternatives plantejades per l'Ajuntament s'adapten més clarament a la vocació del lloc, tant pel seu interès connector, reconegut en el Pla Territorial Parcial de les Terres de l'Ebre, com pel seu interès paisatgístic i patrimonial.

Conclusions

1. La Comissió Cívica del Patrimoni de les Terres de l'Ebre considera que, tal i com està plantejat actualment el projecte d'implantació d'un dipòsit controlat de residus de classe II, aquest no és adient com a mesura de restauració d'una pedrera del municipi del Pinell de Brai (Terra Alta), atès que pot comportar processos de deteriorament del conjunt patrimonial de l'indret i el seu entorn.

2. La Comissió Cívica del Patrimoni de les Terres de l'Ebre considera més adequades les mesures de restauració encaminades a la recuperació íntegra de la funció natural i patrimonial del lloc. Aquestes mesures haurien d'estar basades, quan s'escaigui, en la recuperació topogràfica mitjançant material inert preferentment procedent de la pròpia explotació, amb la

restauració i integració dels elements arquitectònics d'interès històric (com el complex de la Teuleria), amb la recuperació d'ecosistemes que permetin la funció connectora que el Pla Territorial Parcial de les Terres de l'Ebre li assigna a aquest indret, i, si s'escau, la recreació de nous paisatges (zones humides, espais didàctics, espais recreatius,...) compatibles amb les funcions territorials i paisatgístiques assignades a l'entorn on pretén ubicar-se el projecte.

3. La Comissió Cívica del Patrimoni de les Terres de l'Ebre fa una crida a les administracions implicades (ajuntament, consell comarcal, Generalitat de Catalunya) perquè, quan s'escaigui, adoptin mesures de restauració de l'actual activitat extractiva encaminades a la íntegra recuperació funcional i patrimonial de l'indret, segons els criteris esmentats en el punt 2 d'aquestes conclusions.

Aquest dictamen de la Comissió Cívica del Patrimoni de les Terres de l'Ebre ha estat aprovat per unanimitat de tots els seus membres en data de vint-i-set de febrer de 2012.